

تمهیدات جمهوری اسلامی ایران، در مقابله با قدرت هوشمند ایالات متحده آمریکا در دوره ترامپ

قدرت احمدیان^۱، حمیدرضا چراغی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۰۹

چکیده

از جنگ جهانی اول تا پایان جنگ سرد رویکرد نظامی و تهدیدات سخت افزاری در سیاست خارجی آمریکا کاربرد داشت. پس از جنگ سرد تا دوره بوش مفهوم قدرت نرم در گفتمان امنیتی ایالات متحده قرار داشت. اما در دهه اخیر شاهد رویکرد خاصی از قدرت تحت عنوان قدرت هوشمند در سیاست خارجی آمریکا هستیم که از دوران اوباما در سال ۲۰۰۸ به صورت آشکار در محافل سیاسی و امنیتی آمریکا مطرح بوده که راهبرد آمریکا در پرتو آن مشخص می شود. با این وجود در این پژوهش در صدد بررسی تاثیر قدرت هوشمند آمریکا در دوره ترامپ علیه ایران هستیم، از طرفی باید دید ایران چه تمهیداتی در مقابل اقدامات آمریکا نظر گرفته است؟ که با استفاده از روش توصیفی تحلیلی و چارچوب ابعاد قدرت باید گفت ترامپ به دنبال مهار ایران با استفاده از قدرت هوشمند بوده که از ابتدا دوره ریاست جمهوری در گفتمان امنیتی ترامپ به صورت مشخص قابل مشاهده است. از طریق ائتلاف سازی، یارگیری، تحریم، کمکهای اقتصادی، اینترنت، مقابله با تهدیدات آمریکا در منطقه ایران هراسی، و... می باشد در مقابل ایران در زمینه قدرت سخت و نرم از طریق تقویت زیرساختهای نظامی، گسترش حوزه نفوذ، جنگهای نامتقارن، بازدارندگی موشکی، هلال شیعی و گسترش توانایی در حوزه فضای مجازی و رسانه تمهیدات مقابله با تهدیدات آمریکا را حال برنامه ریزی بوده. در زمینه قدرت هوشمند هم به رفع مشکلات موجود در حوزه دیپلماسی، یارگیری، سیاست گذاری کارآمد و مشارکت استراتژیک در حال مقابله با این تهدیدات است.

واژه‌گان کلیدی: ایران، قدرت هوشمند، آمریکا، ترامپ، تهدید.

ghodratA@yahoo.com

۱- استادیار روابط بین‌المللی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. (نویسنده مسئول)

runiran@gmail.com

مقدمه

با نگاه تاریخی می‌توان دریافت که جوامع بشری از نظر عناصر سازنده قدرت تحولات عجیبی را تجربه کرده‌اند. روزگاری «قدرت جسمی» بردگان عنصر اصلی ثروت و قدرت بود و با گذر زمان جای خود را به «زمین» داد در عصر سرمایه‌داری ابتدا «تجارت» و سپس «تولید کارخانه‌ای و صنعتی» عنصر اصلی قدرت محسوب می‌شد. که نمونه آن امپریالیسم بریتانیا و غرب بود. و از قرن نوزدهم به بعد شاهد افزایش اهمیت «مدیریت نوین» به عنوان ابزار قدرت هستیم. و از جنگ جهانی دوم شاهد افزایش نفوذ نقش «اطلاعات» در کسب و قدرت و ثروت هستیم (ایمانی راد، ۱۳۷۲: ۹۹).

و از جنگ سرد به بعد شاهد کاهش عوامل سخت‌افزاری قدرت و اهمیت یافتن بعد نرم‌افزاری هستیم. و در عصر جهانی شدن شاهد انباشت قدرت نرم‌افزاری در کنار قدرت سخت هستیم. ایالات متحده در دوران جنگ سرد براساس تعریف تهدید علیه «امنیت ملی» که شامل تهدیدات نظامی بود. سعی در کاربرد آرایش قدرت نظامی داشت برای مهار کمونیسم. (Kay, 2011: 88)

در این میان جوزف نای معتقد است که امریکا از جنگ دوم جهانی به سمت قدرت نرم کم کم روی آورده و سعی در مهار تهدیدات و ارتقاء جایگاه امریکا در نظام بین‌الملل دارد. (Nye, 2002: 11-13)

و در آستانه ورود به قرن بیست و یکم شاهد بعد سومی از قدرت در محافل سیاسی و نگرانی امریکا تحت عنوان قدرت هوشمند هستیم. که سوزان ناسل و جوزف نای مباحث قدرت هوشمند را مورد بررسی قرار داده و معتقدند که قدرت نرم و سخت به تنهایی کفایت نمی‌کند و ایالات متحده بایستی به سمت تلفیق این دو بعد حرکت کند. که

بهره‌گیری از این قدرت هوشمند مستلزم بهره‌گیری از ابزارهای سیاسی، دیپلماتیک، اقتصادی و فرهنگی است. (Cact, 2009: 18-20)

و ایالات متحده در قرن بیست و یکم در صدر مهار تهدیدات همچون انقلاب اسلامی ایران و ساختارهای حکومتی برآمده از آن است و همچنین مهار تهدیدات تروریسم بین‌المللی سازمان‌های چون القاعده و دانش و... به طور استراتژیک درصدد استفاده از قدرت هوشمند است. (قادری، ابراهیمی، ۱۳۸۹: ۹۶)

در این میان جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک نظام سیاسی مستقل از مراکز جهانی قدرت به عنوان تهدید ملی در سیاست امریکا معرفی شده است که می‌توان به سند راهبرد امنیت ملی امریکا در سال ۲۰۱۰ اشاره کرد که ایران به عنوان یک تهدید اصلی معرفی شده است. و حامی تروریسم بین‌الملل، برنامه هسته‌ای، تهدید صلح فلسطین - اسرائیل، و نقض حقوق بشر جهانی را نام برد. (مؤمن‌زاده، ۱۳۹۲: ۱۵۴)

و امریکا در چشم‌انداز میان مدت و بلندمدت خود هدف اصلی را در مهار ایران با استفاده از قدرت هوشمند به کار بسته است.

چارچوب نظری

ابعاد قدرت

تردیدی نیست که کلیدی‌ترین مفهوم در روابط بین‌الملل مفهوم قدرت است تا آنجا که می‌توانیم بازی روابط بین‌الملل را بازی قدرت تلقی کنیم.

قدرت سخت

قدرت اجبار است و به هنگام صحبت از قدرت سخت عمدتاً قدرت نظامی به ذهن متبادر می‌گردد. با این حال قدرت سخت در بردارنده طیف گسترده‌ای از منابع مادی است

که دیدگاه متفکران بزرگ قابل مشاهده است، کسانی همچون بیسمارک، مائو، لیندن جانسون و ماکیاولی معتقد هستند که تنها از طریق قدرت نظامی است که می‌توان اهداف خود را به پیش برد. و کسانی همچون مورگنتا و ادوارد هال کار بر قدرت نظامی و پولی برای دستیابی به هدف تأکید دارند. و در این جا از دیدگاه رئالیستی به قدرت توجه می‌شود و اسلحه و پول دو بعد اصلی قدرت سخت محسوب می‌شود. و رئالیسم‌های ساختارگرا همچون گیلپین (Gilbin) قدرت را برگیرنده قابلیت‌های اقتصادی، نظامی و تکنولوژی دولتها می‌داند.

قدرت نرم

نخستین بررسی از قدرت نرم را آزر و چونگ در مقاله مهمی در کتاب «امنیت ملی در جهان سوم» منتشر شد که دریچه بدید را بر روی مطالعات امنیتی گشودند. که بعد نرم افزاری قدرت را در مقابل بعد سخت افزاری قرار دادند. که برخلاف قدرت سخت دربرگیرنده مشروعیت، یکپارچگی، و ظرفیت سیستم سیاسی در مواجهه با بحران‌های امنیتی بود. (آزرمون، ۱۳۷۹)

این اندیشمندان زمینه را برای پایه‌گذاری دانش مطالعات امنیتی فراهم کردند و معتقدند که امنیت پس از جنگ دوم مفهومی کاملاً غربی داشته است که مفاهیم نظامی و سخت‌افزاری بر مفاهیم غیرنظامی و نرم‌افزاری ارجحیت داشته است. (آزرمون، ۱۳۷۹: ۱۳)

و به طور کلی از جنگ سرد به بعد قدرت نرم اهمیت یافت اگرچه امریکا با استفاده از قدرت سخت استراتژی خود را پیاده می‌کرد ولی بعد از جنگ سرد شاهد چرخش به سمت کاربرد قدرت نرم هستیم.

در بررسی قدرت نرم عمدتاً تأکیدات بر ذهنیت‌ها، سیاست‌های فرهنگی، و مؤلفه‌های هویتی به ویژه فناوری است. و باید به دور از قدرت سخت برای تأثیر خود گفتمان سازی کند. و به مدیریت فرهنگ و نظام ارزش‌ها، مطلوبیت‌های سیاسی تأثیرگذار باشد. (عیوضی، پارسا، ۱۳۹۲: ۱۰۴-۱۰۳)

پس از پایان یافتن جنگ سرد ژوزف نای مفهوم قدرت نرم را مطرح کرد. که منظور او از قدرت نرم پرداختن به یکی از مفاهیم مغفول مانده در سیاست خارجی ایالات متحده یعنی مفهوم «جاذبه» بود. که بر این دیدگاه بود که جاذبه با توسل به زور و قدرت به دست نمی‌آید. (Bilyin, Elis, 2008: 11)

جوزف نای در کتاب مهم «ماهیت متغیر قدرت امریکا» برای اولین بار قدرت نرم را مطرح کرد و رویکرد نولیبرالیستی و نهادگرایی قدرت نرم را وارد ادبیات روابط بین‌الملل نمود.

و سرچشمه قدرت نرم شامل: فرهنگ (آن نبش‌های که برای دیگران جذابیت دارد)، ارزش‌های سیاسی (زمانی که در داخل و خارج مطابق انتظارات آن‌ها باشد.) و سیاست خارجی آن زمانی که مشروع و اخلاقی جلوه کند. ویژگی‌های قدرت نرم شامل:

- ۱- صنعتی بودن: عناصر قدرت نرم تحت تأثیر ارزش‌ها و فرهنگ‌ها قرار دارد.
- ۲- به هنگام بودن: ارتباط قدرت نرم با پیشرفت‌های علمی و تکنولوژی جامعه است.
- ۳- فراگیر بودن: قدرت نرم با وجود جهان‌اطلاعاتی و گسترش تکنولوژی تأثیر آن فراگیر و همه‌جانبه است.
- ۴- تغییرپذیری: قدرت نرم مطابق با تغییر شرایط متحرک و تأثیرپذیر است.

۵- وابستگی متقابل: قدرت سخت و نرم وابستگی به یکدیگر دارند برای ایجاد یک

استراتژی واحد. (<http://alef.ir>. 2017. 7666)

جوزف نای به طوری کلی در یک تعریف جامع بیان می‌دارد که، «قدرت نرم توانایی تأثیرگذاری بر دیگران جهت دست یافتن به نتایج دلخواه بدون اعمال زور یا صرف هزینه است.» (نای مصاحبه، ۹۶۰)

و جوزف نای در سال ۲۰۱۷ به اهمیت قدرت نرم در شکل دادن به سیاست خارجی امریکا تأکید دارد و مجموعه دیدگاه جوزف نای در کتاب مشهد را به نام «قدرت نرم» قرار دارد. و نای سیاست خارجی امریکا بعد از جنگ سرد را حول محور قدرت نرم می‌داند. (نای، ۱۳۸۷)

قدرت هوشمند: با محدودیت‌های که در زمینه قدرت نرم به وجود آمد مدعی از قدرت رابطه‌ای مطرح شد که در آن بازیگران از رفتارهای یکدیگر تأثیر می‌پذیرند و با تأثیرگذاری فضای جهانی شدن زمینه را برای شکل‌گیری قدرت هوشمند فراهم ساخت. (قربانی، کرمی، عباس‌زاده، ۱۳۹۰: ۱۱۳)

در واقع باید گفت که قدرت هوشمند پاسخی به ناکامی‌های قدرت نرم از یک طرف و قدرت سخت از طرفی دیگر است.

سوزان ناسل (Suzanne Nossel) برای نخستین بار از مفهوم قدرت هوشمند استفاده کرد منظور او از قدرت هوشمند ترکیب هدفمند و خردمندانه قدرت سخت و نرم در مقابله با تهدیدات بود.

از دیدگاه سوزان ناسل، قدرت هوشمند شامل: منابع اجبارآمیز و اقناعی شامل توانایی‌ها و برتری‌های نظامی، اقتصادی، فرهنگی و ایدئولوژیک باید در یک جهت هماهنگ شوند تا برآیند آن تداوم برتری یک کشور تخمین کند. (Nossel, 2004: 136)

آیرس نپیتد (Aqres) معتقد است که قدرت دولت از سه منبع مهم سرچشمه می‌گیرد. قدرت ساختاری، نهادی و موقعیتی است. قدرت سخت دربرگیرنده منابع ساختاری از جمله قدرت نظامی و اقتصادی است. قدرت نرم منابع نهادی را پوشش می‌دهد، اما قدرت هوشمند در برگیرنده هر سه منبع قدرت دولت است. (Mediros, Pinto, 2009: 3)

ایالات متحده کاربرد قدرت هوشمند در جهت مهار ایران

امریکا به دنبال استفاده از قدرت هوشمند در جهت امریکای امن‌تر و مدیریت نمودن بحران‌هاست. که یکی از این تهدیدات ماهیت انقلاب اسلامی است. که در رابطه با قدرت هوشمند آمریکا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱) امریکا و نهادسازی بین‌المللی، مسأله ایران: نهادسازی بین‌المللی بعد از جنگ جهانی دوم همواره از شاخص‌های اصلی در سیاست خارجی امریکا بوده در جهت مهار رقبای خود. که نمونه آن بعد از جنگ جهانی دوم برای مهار کمونیسم در قالب سیستم برتون وودز در می‌توان نام برد که بانک جهانی، گات و صندوق بین‌المللی پول از جمله آن است. (کاربو، رای، ۱۳۹۳: ۲۵-۱۵)

ایالات متحده برای مهار جمهوری اسلامی به سمت نهادسازی روی آورده و خواهد آورد و بعد از انقلاب سال ۱۳۵۷ امریکا به سمت ائتلاف سازی غلبه جمهوری اسلامی ایران در منطقه بهره گرفته است. از جمله ترتیبات امنیتی سیاسی همانند شورای همکاری خلیج

فارسی در سال ۱۹۸۱ می‌توان نام برد. و حمایت از عراق در جنگ با ایران، نزدیک شدن به اسرائیل، حمایت از امارات متحده عربی در بحث جزایر سه گانه را می‌توان نام برد. (مهدی، نیکبخت، بی تا: ۱۸-۱۰)

امریکا با استفاده از اختلافات قومی و منازعه شیعه - سنی در منطقه علیه ایران در حال ائتلاف سازی است و تلاش دولت ترامپ در امریکا این است که یک اتحادیه نظامی متشکل از مصر، عربستان، اردن و امارات و شماری از کشورهای اروپایی در جهت مقابله با ایران تشکیل دهد. (پارس تودی، ۱۳۹۵)

و ترامپ درصدد ایران هراسی و «تجاری سازی امنیت» می‌باشد که با دریافت پول کشورهای عربی منطقه را در مقابل ایران حمایت کند و دولت‌های همچون عربستان در منطقه درصدد پرداخت هزینه در جهت ناآرام نمودن اوضاع ایران هستند. نورعلی و ند، ۱۳۹۶: ۲۳-۲۲)

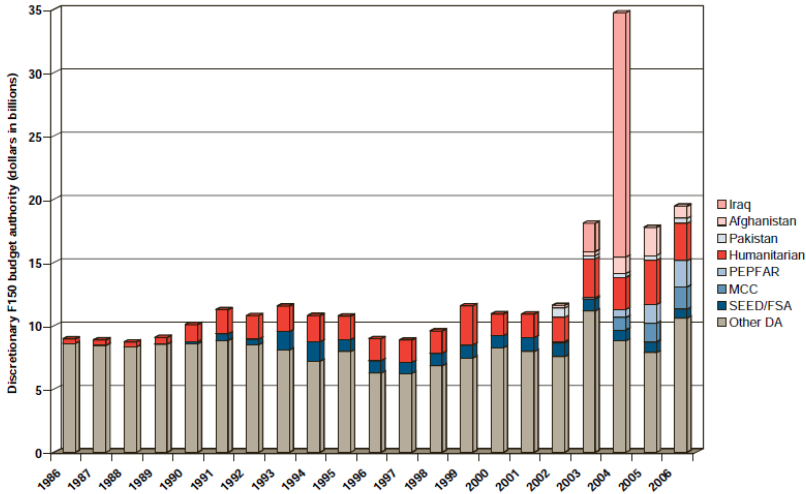
دولت ایالات متحده در حال ائتلاف سازی با اسرائیل و متحدین عرب علیه ایران است و امریکا در برابر شش نوع منازعه ریشه‌دار در حال ائتلاف سازی است.

هانس بندیک از وزارت دفاع امریکا این عوامل را شامل: منازعه سنی در برابر شیعه، منازعه دموکراسی خواهی در برابر اقتدارگرایی منازعه عرب در برابر فارس، منازعه عرب در برابر اسرائیل، منازعه اقتدارگرایان در برابر اخوان المسلمین و دیگر اسلام‌گرا و منازعه همه در برابر دولت اسلامی عراق و شام (داعش). (-Binnendijk, 2016: 128). (136) ایالات متحده برای مدیریت این منازعات و جلوگیری از تبدیل آنها تهدید علیه امریکا و متحدین آن در صددائتلاف ازی با کشورهای مصر، پاکستان، اسرائیل و عربستان سعودی است.

ب) امریکا توسعه جهانی و مسئله ایران: امریکا همواره از قدرت اقتصادی در جهت گسترش نفوذ خود استفاده نموده است. که نمونه آن را می‌توان طرح مارشال نام برد برای بازسازی اروپا در برابر نفوذ شوروی نام برد. و با فروپاشی شوروی و پایان جنگ سرد نفوذ گسترده امریکا در جهان را شاهد هستیم که در قالب کمک‌های اقتصادی و وام‌های بلاعوض اشاره کرد. و بعد از پایان جنگ سرد و عصر جهانی شدن نظریه نئولیبرالیسم و نئومدرانیسمون به عنوان ابزار پیشبرد مطامع و منافع سیاسی امریکا عمل نموده است. و در دوره اوباما در منو راهبردی ۲۰۱۵ بر مهار تهدیدان (همانند مقابله با ویروس ابولا)، تعمیق مناسبات تجاری و اقتصادی با آسیا، سرمایه‌گذاری در افریقا، و تعمیق امنیت انرژی می‌توان نام برد. (National security Strategy, 2015: 15) در این سند اعلام ده که امریکا موتور رشد جهانی بوده فرصتهای زیادی را برای رشد و پیشرفت فراهم می‌کند. که این خود بخشی از قدرت هوشمند امریکا بوده است.

براساس این سند امریکا باید لازمه‌های پیشرفت اقتصاد جهانی را فراهم نماید و در امریکا در سود گسترش کمک‌های بشردوستانه به مناطق مختلف جهان می‌باشد. و بیشتر کمک‌های امریکا وارد کشورهای شده است که جمهوری اسلامی در آنها درگیر است که می‌توان به عراق، افغانستان و پاکستان اشاره کرد. و در دولت کنونی ترامپ برای سال ۲۰۱۸ حدود ۲۶ میلیارد دلار است. که به امور مختلف مبارزه با افراط‌گرایی، تخمین دموکراسی در سطح جهانی و مقابله با فقر و... است. و عمدتاً این کمک‌ها اهدافی را دنبال می‌کند که با اهداف جمهوری اسلامی در تضاد است. (Kull, 2017: 2)

Figure 1 . U.S. Development/Humanitarian Assistance Funding, 1986–2006*

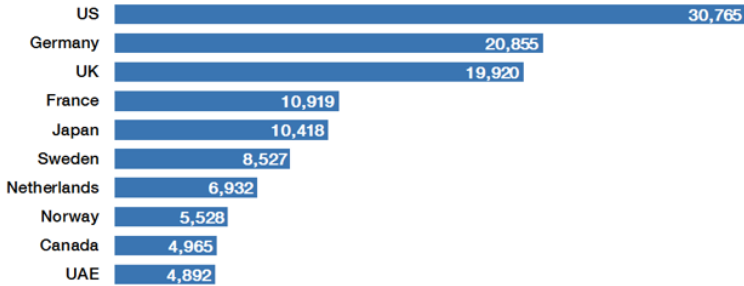
*Budget function 150—international affairs only.

نمودار ۱- کمک‌های مالی ایالات متحده به دولتهای نا آرام منطقه بین سالهای ۱۹۸۶-۲۰۰۶.

و دولت حمایت‌های اقتصادی خود را در زمینه اعطای وام، مشاوره اقتصادی، سرمایه‌گذاری و تقویت زیرساخت‌های اقتصادی به کشورهای عربستان، مصر و دیگر کشورهای خاورمیانه در جهت اصلاحات اقتصادی اعلام نموده است. (NSS, 2017: 49). مسئله مدیریت بحرانهای بین‌المللی به عنوان بخشی از برنامه راهبردی آمریکا به ویژه در زمینه اقتصادی در منطقه خاورمیانه اعلام نموده که از دولتهای همچون عربستان و مصر در زمینه تقویت و توسعه زیر ساخت‌های اقتصادی حمایت نموده که بیانگر تحکیم متحدین آمریکا و مقابله با محور جمهوری اسلامی ایران و حزب الله است.

Foreign aid: These countries are most generous

Net overseas development assistance, total (million US\$), 2015

Source: OECD

نمودار ۲- میزان کمک‌های مالی ایالات متحده امریکادر جهان در سال ۲۰۱۵.

ترامپ درصدد وضع تحریم‌ها علیه ایران می‌باشد و فشارها را بر ایران بیشتر نموده و ایران را به عنوان حامی تروریسم می‌داند. و به عنوان بخشی از قدرت هوشمند خود درصدد مهار ایران است. (آفتاب نیوزیوز، www.aftabnews.ir). توافقنامه هسته‌ای ایران و ۱+۵ که در سال ۲۰۱۵ منعقد شد در دوره ریاست جمهوری باراک اوباما تحت عنوان برجام موجب حل و فصل منازعات از طریق دیپلماسی و مذاکره شد ولی با روی کار آمدن دونالد ترامپ که در دوران مبارزات انتخاباتی برجام را موجب هدر رفتن هزینه های امریکا می دانست و با نگاهی ابزاری به این توافقنامه نگاه می کرد. که امریکا حدود ۱۵ میلیارد دلار هزینه نموده است و در مقابل چیزی به دست نیآورده است. و سیاست اوباما رابه

شدت اشتباه اعلام نمود که حاصل آن یک «توافقنامه بد» بوده است (Vatnka, 2016)

ج) دیپلماسی عمومی و قدرت هوشمند امریکا در مهار ایران، باید گفت که دیپلماسی عمومی یکی از اهداف مهم دیپلماسی هوشمند امریکا در جهت مهار ایران است. از نظر جوزف نای ایالات متحده برای بازداشتن رقبای خود در منطقه سه راه در پیش دارد که

قابل تصور است: ۱- سیاست اجباری (چماق) ۲- سیاست تطمیع (هویج) ۳- سیاست نرم (قدرت نرم و جذابیت) که نای معتقد است قدم نرم اهمیت زیادی دارد. (Nye, 2009)

و دیپلماسی سایبری در سیاست خارجی امریکا محصول پیشرفت‌های فناوری و ایجاد اینترنت است. و رسانه‌های آنلاین بخشی از دیپلماسی عمومی امریکا و البته قدرت هوشمند این کشور است. و در ارتباط با ایران ایالات متحده از دیپلماسی عمومی و سایبری بهره زیادی گرفته است فعالیت شبکه‌های بزرگ جهانی همانند FoxNew, CNN, رادیو امریکا، BBC، Euronews، الجزیره و... گوشه‌ای از بهره‌گیری امریکا از رسانه‌های کلاسیک برای مهار جمهوری اسلامی است. (Fialho. William, 213: 3-5). ایالات متحده در زمینه سایر اقدام به تاسیس سفارت خانه مجازی در ایران، اجرای طرح اینترنت چمدانی به منظور مقابله با فیلترینگ، راه اندازی شبکه و وب سایتهای فارسی زبان نموده است (Fialho, wiliam, 2013:3-5). که اهمیت این موضوع زمانی آشکارتر می شود که حدود ۵۰ میلیون نفر از جمعیت ۷۰ میلیونی ایرانی از اینترنت استفاده نموده که این خود بستر مهمی برای اجرای سیاست خارجی ایالات متحده امریکا است.

در آینده نه چندان دور شاهد هوشمند و رسانه‌ای شدن لباس، کفش، عینک، دستبند و... هستیم و از این اشیاء و کالاها بهره‌برداری سیاسی خواهد شد. و از این تکنولوژی‌ها در جهت نشان دادن ایران به عنوان یک کشور غیردموکراتیک است و موازنه را به زیان ایران تغییر دهد.

د) تکنولوژی و نوآوری رهبر آینده امریکا و مسأله مهار ایران: در تمامی اسناد بالادستی ایالات متحده از جمله اسناد راهبرد امنیت ملی برتری تکنولوژی امریکا مطرح است و در

خصوص چالش‌های که آمریکا باید با آن مقابله کند چالش‌های علمی و تکنولوژی است (کمسیون تدوین Nas، ۱۳۸۳: ۱۵).

در صفحه ۲۰ سند راهبرد امنیت ملی آمریکا که برای چهار سال آینده توسط ترامپ تهیه شده است به صراحت از موضوع رهبری آمریکا در تحقیقات، تکنولوژی، اختراع و نوآوری بحث می‌شود. و در آن با مطرح شده است که:

برای حفظ مسئولیت رقابتی ما آمریکا تکنولوژی‌های مهم و حیاتی برای رشد اقتصادی و امنیت را اولویت‌بندی می‌کند که شامل علم داده، علوم مرزگذاری، تکنولوژی خود گردان تکنولوژی نانو، کامپیوتری پیشرفته و هوش مصنوعی است (NSS, 2017: 20)

و آمریکا با کنترل علوم و تحقیقات فناوری برای جمهوری اسلامی چالش‌های را ایجاد کند - که موجب مهاجرت نخبگان ایران به آمریکا می‌شود. که بخشی از مهمترین پیامدهای این مسئله برای ایران شامل ۱- کنترل تکنولوژی توسط آمریکا موجب افزایش نفوذ

اقتصادی و نظامی آمریکا در منطقه خاورمیانه، جلوگیری از رشد محور مقاومت در ایران و منطقه ۲- شکل‌دهی به سیستم مورد نظر خود با متحدین خود و منطقه که موجب افزایش قدرت آمریکا به همراه متحدین در استای اجرای تحریم‌های گسترده اقتصادی که هدف

این حملات در راستای مقابله با ایران خواهد بود. که چینی سیستمی موجب تضعیف قدرت و نفوذ ایران در منطقه خواهد شد. (Goldman, Roscnberg, 2015: 2)

ترکیب قدرت سخت و نرم به همراه قابلیت‌های اقتصادی فرصت مناسبی برای آمریکا در جهت رفع تهدیدات فراهم نموده، که این مسئله برای جمهوری اسلامی که در مرکزیت سیاست خارجی آمریکا قرار دارد دارای اهمیت حیاتی است.

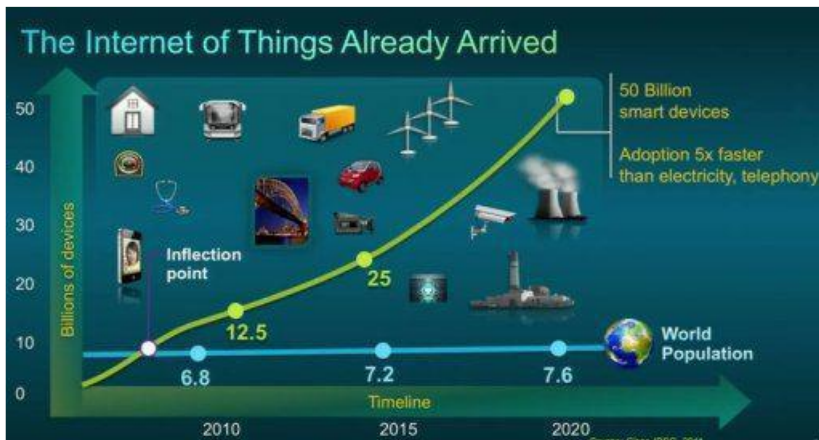
۳- و جلوگیری از ظهور قدرت‌های متخاصم که بتوانند علیه امریکا و متحدان آن تهدید ایجاد کند. و از قدرت فناوری خود در جهت مقابله با نفوذ ایران برای جلوگیری از نفوذ آن در کشورهای منطقه که به لحاظ سیاسی و اقتصادی فاقد ثبات بوده همانند یمن، سوریه و لبنان مقابله کند ۴- تضمین اعتبار و ثبات سیستم‌های تجاری، مالی، بازارهای انرژی و محیط زیستی با هدف حفظ هژمونی جهانی امریکا برای کنترل تهدیدات بالفعل و بالقوه علیه منافع، هویت و امنیت امریکا و متحدان این کشور. و محدود نمودن نظام غیرلیبرال و محدود نمودن ایران در سطح منطقه‌ای و نظام بین‌الملل است. (Rathnayake, 2014: 3)

۵- و ایجاد مناسبات مبتنی «بهره‌ای کامل با رقبای ایالات متحده از جمله چین و روسیه برای بهره‌مندی از توان آن‌ها جهت مدیریت بین‌المللی و مقابله با رقبای خود همچون روسیه و چین به عنوان رقیب ایران، است. و امریکا با مهار این دو قدرت سعی در مهار ایران دارد.

اینترنت ابزار آینده ایالات متحده در جهت مهار ایران

روشن است که امروزه اینترنت و شبکه‌های اجتماعی نقش گسترده‌ای در زندگی روزمره دارد. که در سال ۲۰۱۷ نزدیک به ۴ میلیارد نفر از جمعیت ۷ میلیاردی کره زمین از اینترنت استفاده نموده که در جدول زیر مشخص است که بیش از ۷۰ درصد مردم ایران به اینترنت دسترسی دارند. که نشان می‌دهد ایران یکی از کشورهای پیشرو در دستیابی به اینترنت است (Tws, 2017). در بستر اینترنت انواع مختلفی از شبکه‌های اجتماعی شکل گرفته است که شامل: ۱- فیس بوک در سال ۲۰۰۴ با ۲ میلیارد کاربر ۲- تویتر در سال ۲۰۰۶ با

۳۲۰ میلیون کاربر ۳-یوتیوب در سال ۲۰۰۵ با ۱ میلیارد کاربر ۴-اینستاگرام در سال ۲۰۱۰ با ۵۰۰ میلیون کاربر ۵-گوگل پلاس در سال ۲۰۱۱ با ۴۰۰ میلیون کاربر ۶-تلگرام در سال ۲۰۱۳ که در ایران مخاطبان زیادی دارد. ۷-واتساپ که در سال ۲۰۰۱ با ۱ میلیارد کاربر فعالیت میکند. ۸- و که این شبکه و پیام رسان های اجتماعی در اختیار غرب قرار دارد (فرحی ۱۳۹۵). در اهمیت این مساله با توجه به نمودار کافی است که بدانیم از سال ۲۰۱۰ تعداد اشیای که با اینترنت سروکار دارند از تعداد افراد کره زمین پیشی گرفته است یعنی چیزی در حدود بیش از ۵۰ میلیارد می شود (دوانی مرکزی، ۱۳۹۵: ۴۸).

نمودار ۳- بیانگر وصل شدن تمامی تبادلات جانی به اینترنت است.

واکاوی راهبرد قدرت در جمهوری اسلامی ایران

(۱) ایران و تاکید بر قدرت سخت

در رابطه با اعمال و شیوه قدرت در سیاست خارجی در مقابل بحرانهای بین المللی باید گفت که جمهوری اسلامی از قدرت سخت افزاری بیشترین بهره را می گیرد چرا که مجموعه ای از عوامل اعم از آشفته گی و بحرانهای داخلی تجزیه طلبی، ترور شخصیت های

انقلابی، تحریم و ضدیت قدرتهای منطقه با ایران سیاست گزاران دفاعی در جمهوراسلامی را متوجه توسعه ظرفیت ها وزیر ساختهای نظامی نموده است. گهبه برخی از آنها اشاره خواهیم نمود؛

۱- محدودسازی انقلاب اسلامی از تهدید تا تحریم: پیروزی انقلاب با نظام سرمایه‌داری و کمونیسم مخالف است. که برنامه‌ها و توطئه‌های زیادی برای از بین بردن انقلاب اسلامی ایجاد نمودند، حمایت از سازمان مجاهدین، و تبلیغات منفی انجام شده است. (حوزه، ۱۳۸۵)

ورود آمریکای‌ها به ایران در زمان انقلاب اسلامی برای مقابله با انقلاب اولین اقدام امریکایی‌ها است. و امریکایی‌ها از طریق نهادهای بین‌المللی و اتحادیه اروپا تحریم‌های سنگینی بر علیه ایران اعمال نمود. (منظور، مصطفی‌پور، ۱۳۹۲: ۲۶)

دونالد رایگان در سال ۱۹۸۳ (۱۳۶۳) جمهوری اسلامی را در فهرست دولت‌های مستقل قرار داد. تحریم‌های یکجانبه امریکا از اوائل انقلاب با تحریم‌های گسترده از جمله شورای امنیت از سال ۲۰۰۶ همراه شد که تحریم اقتصادی، بانکداری، کشتی‌رانی، بیمه و صنعت نفت به ویژه قدرت نظامی و تسلیحاتی جمهوری اسلامی را هدف قرار داد. (مختاری هشی، ۱۳۹۳: ۱۶۲-۱۵۷)

در دوره کلینتون کنگره ایالات متحده قانون داماتو را در سال ۱۹۹۵ به تصویب رساند که سرمایه‌گذاری بیش از ۲۰ میلیون دلار در ایران را ممنوع اعلام نمود.

۲- جنگ تحمیلی و تهدیدات نظامی علیه ایران: جنگ تحمیلی و اقدامات خرابکارانه و تقویت گروه‌های مخالف نظام جمهوری اسلامی موجب فشارهای زیادی به ایران شد. و حمایت از گروه‌های تجزیه طلب در کردستان و آذربایجان قومی و دامن زدن به تنش‌های

قومی از جمله آن است. و امریکا با استفاده از نهادهای بین‌المللی از عراق حمایت نمود و قطعنامه ۵۱۴ شورای امنیت سازمان ملل از نگاه بسیاری از ناظران پشتیبانی مستقیم از عراق داشته است. (مسعودی، خان بیگی، ۱۳۹۲: ۱۱۴).

۳- موقعیت ژئوپلیتیکی: روشن است کشورهای که از قدرت نظامی بالای برخوردار نباشند توانایی مقابله با تهدیدات را ندارند با توجه به قرار گرفتن جمهوری اسلامی در منطقه حساس که محل رقابت قدرتهای بزرگ است داشتن توانای نظامی در جهت کنترل امور و مقابله با کشورهای متخاصم منطقه همانند عربستان یک امر حیاتی می باشد. در هین راستا در سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور در سال ۱۴۰۴ ایران باید کشوری با جامعه امن، مستقل و دارای قدرت بازدارندگی باشد (سند چشم انداز ۲۰ ساله، ۱۳۸۲). بنابراین ایرا در منطقه‌ای قرار گرفته است که دارای ذخایر عمده انرژی، محل برخورد هویت و تمدنهای مختلف و عرصه رقابت استراتژیکی و تسلیحاتی قدرتهای فرا منطقه‌ای است.

۲) سیاست خارجی جمهوری اسلامی و قدرت هوشمند

با توجه به بررسی های که صورت گرفته دیدیم که ضرورت استفاده از قدرت سخت برای جمهوری اسلامی حیاتی بوده از طرفی این تنها یک بعد از کاربرد قدرت نیست چرا که ایران به خوبی در حوزه قدرت نرم عمل نموده در رابطه با گسترش ارزشهای انقلاب اسلامی، اندیشه های امام خمینی و حضرت آیت الله خامنه‌ای و گسترش هلال شیعی و... در مناطق مختلف دنیا به خوبی عمل نموده است. ولی در رابطه با قدرت هوشمند بنابر شرایط منطقه ورقبتهای قدرت های بزرگ با جمهوری اسلامی موانع و مشکلاتی وجود دارد.

دولت جمهوری اسلامی در پنج محور از پرداختن به معقوله قدرت هوشمند غفلت کرده است و این می‌تواند پیامدهای نامطلوب سیاسی و امنیتی برای آینده کشور و نظام اسلام در پی داشته باشد که شامل: ۱- فقدان شراکت استراتژیک بین‌المللی: با توجه به سیاست‌های ائتلاف سازی امریکا باید آیا دید که جمهوری اسلامی می‌تواند از این ائتلاف سازی امریکا باید آیا دید که جمهوری اسلامی می‌تواند از این ائتلاف در نظام بین‌الملل را ندارد. که نشان دهنده ضعف در دستگاه سیاست‌گذاری خارجی است. که محمود سریع القلم در کتاب «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: بازبینی نظری و پارادایم ائتلاف» به مشکل ائتلاف سازی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی اشاره می‌کند. که به دلایل تناقضات در قانون سیاست خارجی و همسایگان ایران بر می‌گردد که مشکل سیاسی و وابستگی امنیت دارند. و دیگر این که ایران زمینه شریک‌یابی در نظام بین‌المللی را ندارد. (سریع القلم، ۱۳۷۹: ۳)

فقدان ائتلاف‌سازی و شریک‌یابی را می‌توان در بحث محکومیت ایران به بهانه مسائل حقوق بشری در سازمان ملل نام برد.

و همچنین در سال ۱۳۸۷ در خصوص درخواست ایران برای عضویت غیردائم شورای امنیت از میان ۱۹۲ رأی مجمع عمومی ایران تنها ۳۲ رأی کسب کرد. این شاخص یعنی اینکه ایران نه تنها در سازمان ملل بلکه در میان سایر کشورهای عدم تعهد فاقد شریک استراتژیک است. (کالجی، ۱۳۸۷: ۷)

و با اندکی تفاوت تقریباً در تمامی دوره‌ها ما در دستیابی به شریک و ائتلاف‌سازی ناکام بوده‌ایم رأی همیشگی چین و روسیه به قطعنامه‌های تحریمی ایران حکایت از ناکامی ایران

دارد در زمینه ائتلاف‌سازی و روسیه همواره به دنبال کسب منافع خود بوده به همراه چین و از طرفی دیگر با غرب و اروپا همراهی می‌کنند. (کریمی، کرامی‌نیا، ۱۳۹۵: ۸-۶)

ناکارآمدی اقتصادی و سیاست خارجی غیرهوشمندانه: با توجه به قدرت تلاش امریکا در جهت استفاده از توسعه اقتصادی برای گسترش قدرت خود و مهار ایران، در مقابل وضعیت اقتصادی ایران چندان مناسب نیست و معضلات جدی دارد. که اقتصاد جزء پایه اصلی دولت‌ها مصوب می‌شود. و اقتصاد نقطه عزیمت در تعریف قدرت است (Terverton, Jones, 2005. FX).

و با توجه به گزارش مؤسسه اقتصادی تجاری که شاخص‌های رشد اقتصادی ایران منتشر شده است بازار، پول، کار، تجارت، مالیات و... اگرچه در بعضی از آن‌ها بهبود نسبی به وجود خواهد آمد اما مشکلات کسب و کار همچنان باقی است. (دنیای اقتصاد، ۱۳۹۶)

و در رویکرد مقایسه‌ای کشورهای ترکیه، عربستان رتبه اول و دوم تولید ناخالص داخلی را دارند و کشورهای همچون قطر، آذربایجان، ترکمنستان، ازبکستان و قزاقستان به دلیل انجام اصلاحات و جذب سرمایه خارجی رشد اقتصاد خود را افزایش داده، که ایران در این زمینه وضعیت پایداری ندارد. که نشان دهنده آسیب‌پذیری ایران در مقابل قدرت هوشمند ایالات متحده است.

۳) دیپلماسی عمومی ناکارآمد و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

انقلاب اسلامی ظرفیت نرم بسیار بالایی داشت، و به خوبی توانست از قدرت نرم خود استفاده کند. تشکیل حکومت بر مبنای باورهای دینی و مردم‌سالاری دینی ظرفیت‌های عمومی و فراوانی برای عمق‌یابی استراتژیک انقلاب اسلامی ایجاد کرد. و فوکو انقلاب را

«روح جهان بی‌روح» نامگذاری کرد. و معتقد است که مذهب در ایران نوعی اتحاد مقدس برقرار کرده است. (فوکو، ۱۳۸۹: ۵۶-۵۶۲)

با این وجود سؤال این جاست که آیا توانسته‌ایم از ظرفیت‌های نرم انقلاب اسلامی برای اجرای یک سیاست خارجی موفق استفاده کنیم و تهدیدات را مهار کنیم.

جنگ هشت ساله باعث شد تا حدودی مسائل امنیتی اهمیت پیدا کنند. و از دیپلماسی سایر، ظرفیت‌های گردشگری، نمادسازی و... دچار مشکلاتی بوده است و دیپلماسی عمومی عمدتاً بر باورهای مذهبی به ویژه شیعه‌گری توجه دارد. که در بسیاری از حوزه‌ها خود منشأ تنش است.

مشکلات ایران در زمینه دیپلماسی عمومی شامل زیر است:

- ضعف در رویکرد: رویکرد دیپلماسی فرهنگی ایران مقطعی است و مسأله هویت‌سازی و اصلاح افکار عمومی یک مسئله بلندمدت است و نیاز به رویکرد استراتژیک دارد. (کشاورز و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۷)

- ضعف در کاربرست دیپلماسی عمومی: دستگاه سیاست خارجی جمهوری اسلامی از ابزارهای همانند رسانه، شبکه‌های اجتماعی، ماهواره، نیما... محصولات فرهنگی و ظرفیت‌های علمی دانشگاه و اساتید برای پیشبرد دیپلماسی عمومی بهره نمی‌گیرد.

(کشاورز، ۱۳۹۲: ۱۸)

۴) تکنولوژی، فن‌آوری اطلاعات و بن‌بست‌های سیاست خارجی هوشمند جمهوری اسلامی ایران

باید دید که آیا ایران ظرفیت استفاده و قابلیت توازن سازی در زمینه تکنولوژی را دارد یا خیر؟

با توجه به سند چشم‌انداز بیست ساله که بر رشد اقتصادی ایران تأکید شده که ایران باید به کشور برتر منطقه از لحاظ فناوری تا سال ۱۴۰۴ تبدیل شود. (سند چشم‌انداز بیست ساله) و طبق گزارش مؤسسات مختلف بحران کشور دشمن ایران (متحد امریکا رتبه اول را در کلاس فناوری در منطقه دارا است. و در خصوص مراکز آموزشی و تحقیقاتی با وجود پیشرفت‌های چشمگیر ولی ایران در میان دانشگاه‌های آسیا رتبه چنان مناسبی ندارد. و بیشترین دانشگاه‌های برتر در امریکا هستند. (Wur, 2018) و تنها بالا بودن ظرفیت ارتباطی ایران ناشی از حضور بی‌رویه اینترنت و تلفن همراه در میان اقشار مختلف جامعه است.

۵) سیاست‌گذاری اینترنتی و ناکارآمدی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

آزاد بودن تبادلات اینترنتی در سیاست امریکا کاملاً در جهت حمایت از منافع ملی بوده، که ایالات متحده از آن برای کسب برتری هژمونی بهره گرفته است و از زمان جرج بوش پدر تا کنون تقویت لیبرال دموکراسی بخشی از سیاست خارجی امریکا بوده است. که اینها خود زمینه آزادی و تقویت بازارهای اقتصادی را فراهم آورده است. (Mccarthy, 2015)

و از طریق تبادلات رسانه‌های آزاد آمریکا فی نفسه زمینه لازم را برای گسترش قدرت و ارزش‌های خود فراهم می‌کند. اهمیت سیاست‌گذاری‌های اینترنتی در دستگاه سیاست خارجی آمریکا در خصوص ایران زمانی مشخص می‌شود که آمریکا به راحتی با ایرانی‌ها از طریق اینترنت ارتباط برقرار می‌کند.

اهمیت اینترنت در دستگاه سیاست خارجی تا جایی است که صحبت از «استعمار مجازی آمریکا» می‌کنند. و شبکه‌های یاهو، گوگل، ام اس ان، فیس بوک، تویتر و ویکی‌پدیا، یوتیوب امپراطوری‌ها مجازی هستند. که در اختیار آمریکا برای تأثیرگذاری است. و اگر قبلاً شرکت‌های اقتصادی قدرت را در دست داشتند ولی امروزه این شرکت‌های اینترنتی - ارتباطی هستند که تأثیرگذار هستند. (عاملی، ۱۳۹۳: ۶۳۵)

و در این میان سیاست ایران بر این است که اینترنت را محدود کند و نهادهای مختلفی همانند شورای عالی فضای مجازی و نهادهای کنترل‌کننده همانند شرکت ارتباطات زیرساخت، شرکت مخابرات و... سعی دارند سیطره رسانه ملی بر سایر رسانه‌ها را حفظ کنند. (اکبرزاده، جهرمی، ۱۳۹۵: ۲۲)

ولی به طور کلی اجماع خاصی در خصوص سیاست‌گذاری اینترنتی وجود ندارد. و استفاده از رویکرد سنتی سیاست‌گذارانه کشور در راستای اعمال محدودیت‌های ارتباطی جواب‌گر نیست. (روشندل، اربطانی، ۱۳۹۴: ۴۹۲)

از مجموعه مباحث می‌توان گفت که ایران در خصوص مواجهه با اینترنت و رسانه‌های ارتباطی دچار نوعی تناقض است. که نمی‌خواهد از تحولات دور بماند و از طرفی دیگر با مشکلاتی مواجه است.

قدرت نظامی خود برآمد. و قرار گرفتن ایران در منطقه خاورمیانه و تهدیدات مختلفی که از منطقه متوجه آن می‌شود باعث شده است که بحث تأمین امنیت به دغدغه اصلی نظام راهکارهای جمهوری اسلامی برای مقابله با تهدیدات:

اکنون باید گفت که ایران در جهت مقابله با تهدیدات باید چه راهکارهای را در پیش بگیرد. قدرت جمهوری اسلامی ایران از دو بعد قابل بررسی است قدرت سخت و قدرت نرم.

در خصوص قدرت سخت باید گفت که جمهوری اسلامی بعد از جنگ تحمیلی درصدد گسترش تبدیل شود. و در سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی قدرت نظامی نقش مهمی در توسعه و حفظ نکات در این کشور دارد. (سند چشم انداز ۲۰ ساله، ۱۳۸۲) که اقدامات ایران در زمینه تقویت قدرت ملی و بازدارندگی و مقابله با تهدیدات خارجی اقدامات زیر را انجام داده است:

اقدامات در زمینه سخت افزاری

با توجه به بررسی های صورت گرفته دیدیم که جمهوری اسلامی از دوران پیروزی انقلاب همواره با تهدیدات منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای مواجه بوده در همین راستا گسترش قدرت نظامی و تقویت زیرساختها جز اهداف اصلی بوده، که در سند چشم انداز ۲۰ ساله ایران باید کشوری پیشرفته با جایگاه برتر فناوری در سطح منطقه با هویت انقلابی و اسلامی متأثر از اندیشه های امام خمینی و رهبر معظم انقلاب باشد. که تحقق چنین هدفی با یک ایران قدرتمند و با ثبات امکان پذیر بوده در همین راستا باید اقدامات مهمی انجام شود که مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

- ۱- ارتقای کمی و کیفی سامانه‌های پدافند هوایی
- ۲- تقویت زیرساخت‌ها و خطوط دریایی: که باید به حضور و فعالیت گسترده ایران در آبهای دریای عمان، سواحل مکران تا خلیج فارس اشاره کرد. و اختصاص بدجه برای تقویت زیرساختهای نیروی دریایی چرا که دسترسی ایران به آبهای منطقه و کنترل بیشتر به معنای کنترل نمودن نبض تجارت جهانی است. از طرفی برگزاری رزمایش‌های نظامی و مانورها باعث کنترل هرچه بیشتر نیروی دریایی سپاه پاسداران شده و کاهش نفوذ قدرتهای بیگانه در خلیج فارس و دریای عمان را شاهد هستیم. لا توجه به مجهز شدن ناوگان دریای ایران به سیستم (APA) ظرفیت جمهوری اسلامی در رابطه با همکاری‌های گسترده با کشورهای روسیه و چین در بعد سخت افزاری توانمندتر شده،
- ۳- ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای مشارکت هرچه گسترده‌تر دستگاه‌های دولتی و غیردولتی در برنامه‌های دفاعی کشور. (قانون برنامه پنجم، ۱۳۸۹: ۹۶) که بحث حضور نیروهای مردمی در کنار نیروهای بسیج تا حدود یک میلیون نفر را می‌توان نام برد. که سرلشگر جعفری سیاست نظامی ایران را بازدارندگی بر مبنای وارد کردن ضربات حساس به دشمن معرفی می‌کند. نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در سطوح مختلف بر رفع تهدیدات و ایجاد بازدارندگی باید تاکید داشته، و سیاست گزاران دفاعی در حوزه هوایی، زمینی و دریایی به تقویت زیرساختها مبادرت ورزند.
- بسیاری از صاحب نظران معتقدند که ایران در حال بازدارندگی نظامی است. که شامل:
- ۱- دفاع مسطح: که در این راستا افزایش تعداد نفرات نظامی تأکید شده است ارتش ۲۰ میلیون نفری بسیج حضرت امام خمینی (ره) در این راستا باید اشاره کرد

۲- مقابله با امریکا و متحدان آن در جهان: که در خلیج فارس حضور نظامی ایران را می‌توان دید.

۳- بهره‌گیری از متحدان: همکاری با گروه‌های حزب الله لبنان، دولت سوریه، حماس، فلسطین، حوثی‌ها در یمن و جهاد اسلامی فلسطین و... را می‌توان نام برد. (باقری دولت آبادی، ۱۳۹۲: ۶۴-۶۳)

۴- تهدید امنیت صدور انرژی: کنترل خلیج فارسی و مسیرهای انرژی به ویژه تنگه هرمز از قابلیت‌های ایران بوده که روزانه چیزی در حدود ۱۵ نفتکش از تنگه هرمز عبور میکند و چیزی حدود ۱۷۴۰۰۰۰۰ بشکه نفت را از خلیج فارس عبور می‌دهد. لذا عبور نفت از این تنگه برای جهان اهمیت اساسی دارد و یکی از نه آبراه کلیدی جهان به شمار می‌رود (حافظ نیا، ربیعی، ۱۳۹۲: ۴۵).

۵- به کارگیری جنگ‌های نامتقارن: که به کارگیری شیوه جدیدی در جنگیدن بر مبنای نقاط آسیب پذیر دشمن است. که در خصوص اهمیت جنگ‌های نامتقارن سرلشگر جعفری فرمانده سپاه پاسداران به صراحت اعلام می‌دارد؛ «از آنجا که دشمن از نظر فناوری از ایران پیشرفته تر است از جنگ نامتقارن استفاده می‌کنیم و نیروهای نظامی ما آمادگی لازم را دارند» (باقری دولت آبادی، ۱۳۹۲: ۷۰). از طرفی ایران در جنگ‌های نامتقارن می‌تواند از گروه‌های آموزش دیده و فعال در لبنان و عراق استفاده کند.

۶- بازدارندگی موشیک

واضح است که تأثیرگذاری اندیشه واقع‌گرایی بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی نگاه‌ها را به سمت یافتن قدرت نظامی، توازن قدرت، آناشری، خودیاری و خوداتکایی، استقلال اقتصادی و مفاهیم رئالیستی معطوف می‌شود.

و از آن جا که خاورمیانه یک نظام آنارشیک است و رئالیسم و ساختار قدرت مناسبات را تعیین می‌کند. (مصطفی‌نژاد، ۱۳۹۵: ۱۰۷۰) و ایران باید به سمت گسترش سامانه‌ها و پدافندهای موشکی حرکت نموده و مشکلات و تحریم‌های دو لتهای غربی نتوانسته این پروسه را با چالش مواجه کند. که برخورداری از این قابلیت باعث شده ایران به راحتی درمقابل قدرتهای فرا منطقه‌ای عقب‌نشینی نکند، و گسترش توان موشکی باید جز برنامه‌های اصلی جمهوری اسلامی باشد چرا که ایالات متحده امریکا در حال تقویت قدرتهای منطقه و مجهز نمودن آنها به سیستم‌های نظامی به همراه سامانه‌های موشکی بوده همانند اسرائیل و عربستان سعودی و مجهز نمودن سیستم دفاعی کشور در جهت کنترل کشورهای متخاصم منطقه همانند اسرائیل. واضح است که ایران در صنایع دفاعی و نظامی سرمایه‌گذاری نموده است. و در کنار این پیشرفت ایران در حال تبدیل شدن به یک قدرت هسته‌ای بوده اگرچه ایران به توافقات نظام بین الملل پایبند بوده و مقام معظم رهبری صراحتاً اعلام نموده که ایران قصد ساخت جنگ افزارهای هسته‌ای را ندارد ولی در صورت لزوم ایران در مواقعی که تهدید جدی پیش آید قابلیت ساخت تجهیزات هسته‌ای در موارد ضروری را دارد. که همواره دولتهای غربی و گروه‌های ۵+۱ خواستار محدود نمودن سیاست هسته‌ای ایران بوده، که این نباید به توافقات انجام شده از سوی این دولتها اعتماد کامل را داشته باشد چرا که در ادوار مختلف از زمان پیروزی انقلاب تاکنون در موارد متعدد به اصول و توافقات خود پایبند نبوده و همواره در صدد مهار جمهوری اسلامی با استفاده از فرصتهای متعدد بوده است. که امام خمینی بنیان‌گذار انقلاب اسلامی و آیت‌الله خامنه‌ای همواره به قابل اعتماد نبودن دولتهای غربی در رابطه با اصول دیپلماسی و تعامل تاکید داشته‌اند (www.icana.ir.418133.1397/11/26).

جدول ۱- نشان دهنده میزان توانایی ایران در زمینه تاسیسات موشکی است.

اقدامات در زمینه نرم افزاری

رسانه ملی و تمهید قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران

رسانه و قدرت هوشمند: تاملات نظری، رسانه به عنوان ابزار انتقال پیام نقش مهمی در حیات انسانی دارد. و مارشال مک لوهان معتقد است که رسانه یک ابزار تکنولوژیک دربرگیرنده پیام‌ها و ایده‌ها است و رسانه‌ها امتداد هواس انسان هستند. (مک لوهان، ۱۳۷۷: ۵۰-۱۰)

و رسانه و اینترنت نقش مهمی را در ساختارهای زیست محیطی انسان اعم از اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی به وجود آورده است.

دانیل مک مکاریتی در خصوص قدرت تکنولوژی معتقد است که ایالات متحده آمریکا از قدرت تکنولوژیکی و اینترنتی در جهت بهره‌برداری از منافع ملی استفاده می‌کند. (Mccarthy, 2015: 80)

و پژوهش‌های بین‌المللی امروزه در عصر پسا همگرایی نشان می‌دهد که اکثر جوانان امروز از طریق شبکه‌های مجازی برنامه‌های جهان را دنبال می‌کنند و عصر پسا همگرایی ادغام شدن وسایل سنتی ارتباطی همانند تلویزیون و رادیو با شبکه‌های مجازی است. و جمهوری اسلامی در این زمینه مشکلات اساسی را دارد.

در این جا به بررسی پیوند رسانه ملی با قدرت می‌پردازیم:

۱- رسانه ملی و تولید قدرت - معنی عام: که به بررسی نقش رسانه در تولید قدرت ملی پرداخته می‌شود که نشان داده شده که نقش چندان موفقیتی نداشته است. ولی نباید از نقش رسانه‌ها قافل شد و آن را نادیده گرفت ولی توانایی مقابله با رسانه‌های غربی را ندارد. (امینیان، تیمورپور، ۱۳۹۱: ۶۵)

و رسانه ملی باید به مقابله با تهدیدات رسانه‌های خارجی که سعی در چالش کشیدن هویت سیاسی، فرهنگی اجتماعی، و دینی جامعه دارد پردازد.

و جمهوری اسلامی باید با تأکید بر الگوی مردم سالاری دینی کارآمدی جامعه، نواندیشی و تأکید بر اندیشه‌های امام خمینی (ره) به مقابله با چالش‌ها پردازد. و برنامه‌های فارسی زبان را در میان مسلمانان جهان جهت گسترش ارزش‌های انقلاب اسلامی گسترش دهد. (روشندل و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۳)

و کشورهای غربی از طریق خدمات ماهواره‌ای و بالا بردن سرعت اینترنت سعی در گسترش نفوذ خود در میان افکار و امیال مردم دارند.

۲- رسانه ملی و دیپلماسی عمومی: که در این جا هدف به کارگیری برنامه‌ای است برای تأثیرگذاری افکار عمومی جهان در خارج است. که از طریق رسانه‌ها و اینترنت صورت می‌گیرد. و ایالات متحده از دیپلماسی عمومی در راستای تضعیف قدرت ایران استفاده می‌کند. و از طریق کانال‌ها و شبکه‌های ارتباطی سعی در تضعیف چهره انقلاب اسلامی دارد. از طریق شبکه‌های FOX News، CNN، BBC و... (صاداتی، ۱۳۹۳: ۹۹)

رسانه ملی می‌تواند افکار عمومی در داخل و خارج را تحت تأثیر خود قرار دهد که این مستلزم رابطه دقیق و حساب شده میان رسانه ملی و دستگاه سیاست خارجی می‌باشد. و

علیرغم تلاش‌ها چهره دیپلماسی عمومی ایران چندان موفقیت‌آمیز نبوده است و نمونه‌های موفق هم مربوط به اقدامات سپاه پاسداران در لبنان و سوریه بوده است. بنابراین صدا و سیما نهادهای مؤسس بایستی در کمک به اصلاح چهره نظام هنجاری سازی منطقه‌ای و بین‌المللی در جهت‌دهی به افکار عمومی جهانی و منطقه‌ای و مشروعیت دادن به دستگاه دیپلماسی را در دستور کار سیاست خارجی قرار دهند.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق به این مفهوم رسیدیم که در گذر روابط بین‌الملل قدرت اشکال متعددی به خود پیدا نموده است. امروزه در محافل آکادمیک شاهد شکل‌گیری نوع جدیدی از قدرت تحت عنوان قدرت هوشمن هستیم که ایالات متحده با استفاده از کاربرد آن در صدد مهار جمهوری اسلامی در منطقه و افزایش قدرت مانور خود و رقبایش بوده که اقدامات گسترده‌ای همچون ائتلاف سازی، یارگیری منطقه‌ای، استفاده از فضای مجازی، شیعه‌هراسی و... در صدد مقابله با ایران است. در این میان جمهوری اسلامی ضمن تاکید بر حفظ قدرت سخت باید تمهیدات لازم همچون به کارگیری نیروی نظامی، ائتلاف سازی منطقه‌ای، گسترش هلال شیعی، کنترل تنگه هرمز و در بعد نرم افزاری گسترش اندیشه و آرمانهای انقلاب اسلامی، فاسازی انقلابی در منطقه و به کارگیری گسترده رسانه‌ها در داخل در جهت گسترش صدور ارزشهای انقلاب و جلوگیری از سلطه ارزشهای غربی به همراه رفع مشکلات در حوزه دیپلماسی و فضای اینترنت می‌تواند با تهدیدات مقابله کند.

منابع

- (۱) آزر، ادموند؛ مون، چونگ (۱۳۷۹)، **بازاندیشی مفهوم امنیت ملی در جهان سوم**، مترجم پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- (۲) ایمانی راد، مرتضی (۱۳۷۲)، «نظام اطلاعات و توسعه اقتصادی»، **اطلاعات سیاسی - اقتصادی**، سال هفتم، شماره ۱۲-۱۱.

- (۳) اکبرزاده جهرمی، سیدجمال الدین (۱۳۹۵)، «پیامدهای هم‌گرایی اینترنت و تلویزیون بر سیاست‌گذاری رسانه‌ای ایران»، **مجله مطالعات فرهنگ - ارتباطات**، سال هفدهم، شماره ۳۴.
- (۴) امینیان، بهادر؛ تیمورپور، نوشین (۱۳۹۱)، «رسانه، هویت ملی و امنیت ملی، با تأکید بر جامعه ایران»، **فصلنامه مطالعات راهبرد بسیج**، سال پانزدهم، شماره ۵۷.
- (۵) بهنیا، مسیح؛ محمدعلی پور، فریده (۱۳۸۵)، «تأملی در ماهیت، حدود و وظایف و اختیارات شورای نظارت بر سازمان صدا و سیما»، **فصلنامه مجلس و پژوهش**، شماره ۵۱.
- (۶) «بیانیه گام دوم انقلاب، رهبر انقلاب خطاب به ملت ایران» قابل دسترس در www.icana.ir.418133.1397/11/26
- (۷) پارس محمودی (۱۳۹۵)، «ائتلاف سازی آمریکا و کشورهای عربی علیه ایران»، www.parstoday.com.
- (۸) چگنی زاده، غلامعل (۱۳۹۳)، «ایران، جهان اسلام و تغییر در هندسه قدرت بین‌الملل»، **فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست**، سال دوم، شماره ۷.
- (۹) حافظ‌نیا، محمدرضا، ربیعی، حسن (۱۳۹۲)، **مطالعات منطقه‌ای خلیج فارس**، تهران.
- (۱۰) دوانی، امیرحسین (۱۳۹۵)، **اینترنت ایشیا**، تهران، دانشگاه علم و صنعت.
- (۱۱) روشندل، اربطانی، طاهر (۱۳۹۴)، «پژوهشی بنیادین در حوزه نظری سیاست‌گذاری رسانه‌ای»، **مجله مدیریت دولتی**، دوره ۷، شماره ۳.
- (۱۲) روشندل، اربطانی، طاهر و همکاران (۱۳۹۳)، «روندهای محیطی مؤثر بر آینده رسانه ملی در چشم‌انداز بیست ساله کشور»، **مجله پژوهش‌های مدیریت راهبردی**، سال بیستم، شماره ۵۴.
- (۱۳) سیف‌زاده، حسن؛ ملکی سعیدآبادی، امید (۱۳۹۰)، «چشم‌انداز ۲۰ ساله و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: آینده پژوهی مناسبات ایران و آمریکا با بهره‌گیری از ریاضیات توزیع جایگشتی»، **فصلنامه روابط خارجی**، سال سوم، شماره ۴.
- (۱۴) ساداتی، سیدنصرالله (۱۳۹۳)، «نقش شبکه‌های برون مرزی رسانه ملی در دیپلماسی رسانه‌ای با تأکید بر شبکه‌های العالم و پرس تی‌وی»، **فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی**، سال بیست و

یکم، شماره ۳.

۱۵) سریع القلم، محمود (۱۳۷۹)، **سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: بازبینی**

نظری و پارادایم ائتلاف، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک.

۱۶) سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، ۱۳۸۲.

۱۷) عبدالصمدی، علی (۱۹۹۶)، «نقش شبکه‌های برون مرزی»، در www.cinemapress.ir

۱۸) عزتی، عزت‌الله؛ گل افروز، محمد (۱۳۹۲)، «راهبرد قدرت هوشمند ایران و نقش ژئوپلیتیک

انرژی در پیش‌برد آن»، **چشم‌انداز جغرافیایی در مطالعات انسانی**، سال هشتم، شماره

۲۴.

۱۹) کالجی، شهرام (۱۳۸۷)، «تأملی بر ناکامی ایران در پیوستن شورای امنیت»، **گزارش**، سال

هفدهم، شماره ۲۰۲.

۲۰) کریمی، جهانگیر؛ کرامتی‌نیا، رقیه (۱۳۹۱)، «سیاست خارجی روسیه و پرونده هسته‌ای ایران: از

تحریم تا برجام»، **فصلنامه آسیای مرکزی و قفقاز**، شماره ۹۵.

۲۱) کشاورز، عباس؛ بیات، محسن؛ بخشنده، خاطره (۱۳۹۲)، «دیپلماسی فرهنگی ایران در

خاورمیانه؛ تحول ارتباطات و لزوم کاربرد ابزارهای نوین»، **مجله مطالعات فرهنگ و**

ارتباطات، سال چهاردهم، شماره بیست و سوم.

۲۲) کمیسیون تدوین Nsa در قرن ۲۰ (۱۳۸۳)، **استراتژی امنیت ملی آمریکا در قرن ۲۰**،

مترجم جلال دهمشکی، بابک فرهنگی، ابوالقاسم راه چمنی، تهران: ابرار معاصر ایران.

۲۳) گوده، میشل (۱۳۸۷)، «از پیش‌بینی تا چشم‌انداز راهبردی»، مترجم محمدرضا صالح‌پور،

مجله برنامه و بودجه، ضمیمه شماره ۱۱.

۲۴) فوکو، میشل (۱۳۸۹) **ایران: روح یک جهان بی‌روح**، مترجم نیکو سرخوش، افشین

جهان دیده، تهران: نشر نی.

۲۵) قدرت نرم، مبانی و ویژگی‌ها، <http://alef.ir.1386.7666>.

۲۶) متن کامل قانون برنامه پنجم پنج ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴) قابل

دسترسی در

۲۷) مسعودی، حیدرعلی؛ خان بیگی، سمانه (۱۳۹۴)، «سازمان ملل و پایان جنگ ایران و عراق»، **پژوهشنامه دفاع مقدس**، سال دوم، شماره ۵.

۲۸) مختاری هشی، حسین (۱۳۹۴)، «تأثیر تحریم‌های بین‌المللی بر عوامل قدرت ملی: با تأکید بر تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل علیه جمهوری اسلامی ایران»، **فصلنامه ژئوپلیتیک**، سال یازدهم، شماره دوم.

۲۹) مک لوهان، مارشال (۱۳۷۷)، **برای درک رسانه‌ها**، مترجم سعید آذری، تهران: سوش.

۳۰) نای، جوزف (۱۳۸۷)، **قدرت نرم**، مترجم سیدمحسن روحانی، مهدی ذوالفقاری، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).

۳۱) نای، جوزف (۲۰۱۷)، «قدرت نرم، بخش ضروری قدرت سخت»، در

www.tabyincenter.ir

۳۲) نورعلی وند، یاسر (۱۳۹۶)، «عربستان سعودی و تلاش برای موازنه سازی مجدد در برابر ایران»، **فصلنامه مطالعات**، سال بیستم، شماره اول.

۳۳) نجف بیگی، رضا؛ عزیزآبادی، فاطمه (۱۳۸۷)، «طراحی مدل اندازه‌گیری تأثیر رسانه ملی در توسعه فرهنگی»، **مجله مدیریت فرهنگی**، سال دوم، شماره دوم.

- 34) Basit, Abdul (2017). «IS Penetration in Afghanistan-Pakistan: Assessment», Impact and Implications, Perspectives on Terrorism, Volume 11, Issue 3.
- 35) Armitage, Richard L. & Nye, Joseph (2007), **Csis commission on smart power: A smarter, more secure America, the Center for strategic and international studies**, Washington, D. C. 2006.
- 36) Bilgin, Pinar and Elis, Berivan, (2008), “**Hard power, Soft power: toward a more realistic power Analysis**” insight turkey. Vol. 10. No. 2/2008.
- 37) Cornish, Edward, (1997). **The study of the future (an international on the art and science of understanding and shaping tomorrow word)**. Margland: world future society.
- 38) Castro, Daniel & Etel (2016). “**How is the federal government using the internet of things?**”. Center for data innovation.
- 39) Dobbins, Jarnes & Etel (2007). **Coping with Iran. RAND**. Cooperation/

- in/ www. RAND. org.
- 40) Fialho, Livia PONTES & Matthew William, (2013). **“Reaching for an avoidance us public diplomacy towards Iran.”** The American security project (ASP) in/ www. Americansecurityproject. org.
 - 41) Kay, Sean (2011). **Global Security in the Twenty-first century.** New York: Row man and Littlefield publishers. Inc.
 - 42) Lang kurt lung, Gladys Engel (2009), **"Mass Society, Mass and Mass Communication: the meaning of mass"** International Journal of communication No3. 2209.
 - 43) Mousavian, Seyed Hosain (2014). **"Future of Iran-US Relation"**, in/ Adib Moghaddam Arshin (2014), Iran - US rapproachmen, Iran future role. Aljazeera Center for Studies. Adib.
 - 44) Medeiros, Sabrina & Pinto, Ayres (2009) **" International Reputation and smart power"** in/www. Isant. org.
 - 45) Mearthy Daniel R. (2015). **Power information technology and international relations theory.** USA: Palgrave.
 - 46) Mattern, Friedmann & Floerkemeier, Christian (2015), **From the internet of computers to internet of things.** In/ www. vs. inf. ethz. ch.
 - 47) Nye, Josephi (2009), **"Get smart, combining hard and soft power"**, foreign affairs, July/ August. 2006.
 - 48) Nossel, Suzanne, (2004), **" Smart power, foreign affairs"**, foreign affairs. March/April.
 - 49) Perthes. Vokcor (2010) **"Ambition and fear: Irans foreign policy and nucler programe"**, Survival Vol. 52, No 3, June-July 2010.
 - 50) Rathnagake. R. M (2014), **Hegemony of the united states and Middel east**, in/www. kiv. ac. ik.
 - 51) Treverton, Gregorg & Jones, Seth (2005), **Measuring national power.** In/ www. rand. org.
 - 52) National security strategy. 2017.
 - 53) National security strategy 2015.
 - 54) Vatnka,Alex(2016)us. **Iran Relations:Recommendation. for the next president.** available at:www. inei. edu. /default/fihes. publications/pe17/-vatka-iranus-web. Pdf

55) Iws(internet word states)2017. **counteriswhith higest number of internet users** In/www interworldests. htm .